

6698 SAYILI KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNUNDA YER ALAN TEMEL KAVRAMLAR İLE TERMİNOLOJİ

Noor Talaat Azzat SAHAR*

Öz

Günümüzde işlevi artan bilişim teknolojileri vesilesi ile gerek kamu sektörü gerek özel sektör tarafından her gün milyonlarca kişinin kendilerine ilişkin bilgilere erişilmektedir. Teknolojik gelişmelerin getirdiği yeniliklerle bu bilgiler kolayca işlenebilmekte ve dolayısıyla bu bilgiler arasında günden güne artan miktarda kişisel veri de bulunmaktadır. 2010 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası değişiklikleri ile kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ülkemiz açısından anayasal bir hak haline gelmiş ve bu hakka gereken özenin ve önemin verilmesi açısından öncü nitelikte bir adım atılmıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, bahsi geçen hak aynı zamanda bir insan hakkıdır. Bu çalışmada, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununda yer alan temel kavramlar detaylı biçimde ele alınarak bu kavramların tanımlarına ve sınırlarını çizen unsurlara ilişkin açıklamalar yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Kavram • Kişisel Veri • Kişisel Veri Terminolojisi • 6698 Sayılı Kanun

THE CONCEPTS REGULATED UNDER 6698 NUMBERED PERSONAL DATA PROTECTION LAW AND THE TERMINOLOGY

Abstract

Today, with the development of the technologies, both the public and the private sector can reach to information related to millions of people. With the innovations brought by the technology, those data can be processed easily, and there is much personal data processed amongst those data as well. After the amendment made in Turkish Constitution in 2010, the right to protection of

* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi (Yabancı Uyruklu).

✉ noortalat243@gmail.com • ORCID 0000-0003-2299-9962

✎ **Atf Şekli:** SAHAR, Noor Talaat Azzat, "6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununda Yer Alan Temel Kavramlar ile Terminoloji", *SÜAMYOD.*, C. 4, S. 1, 2021, s. 35-52.

personal data became a constitutional right, and an important step was taken in order to give the necessary attention and importance to this right. It should be also noted that, this right is also a human right. The main concepts regulated under 6698 numbered Personal Data Protection Law will be determined in this study.

Key Words

Concept • Personal Data • Personal Data Terminology • 6698 Numbered Law

GİRİŞ

2010 Anayasa değişiklikleri ile kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ülkemiz açısından anayasal bir hak haline gelmiş ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (**6698 sayılı Kanun**) ile kişisel verilerin korunması hakkına ve kişisel verilerin hukukuna ilişkin genel ilkelere, işleme şartları, güvenlik tedbirleri istisnalar başta olmak üzere uygulamaya ilişkin hususlar belirlenmiştir.

Bilindiği üzere, 6698 sayılı Kanunun kaynağı Avrupa Birliği hukukudur. Bu sebeple, uygulamada Avrupa Birliği hukukunda yer alan kavramların doğrudan çeviri ile Türkçeye aktarılmış hallerinin kullanıldığı da görülmektedir. Ancak 6698 sayılı Kanunun kabulüyle birlikte Türk hukukunda kişisel verilerin korunması hukukuna dair kavramlara Türkçe isimler verilmiş deyimi yerindeyse kanun, yönetmelik ve sair ikincil mevzuatla terminoloji oluşturulmuştur. Bu bağlama, bu çalışma kapsamında, Türk hukukunda kişisel verilerin korunması hukukuna ait temel kavramların tanımları üzerinde durulacaktır.

1. Kişisel Veri

Kişisel veri, 6698 sayılı Kanunun “Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde “*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*” olarak tanımlanmaktadır. 6698 sayılı Kanun gerekçesinde de ifade edildiği üzere, bireyin sadece adı, soyadı, doğum tarihi, doğum yeri gibi kimliğini ortaya koyan bilgiler değil telefon numarası, motorlu taşıt plakası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, aile bilgileri, sağlık bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı

olarak belirlenebilir kılan tüm veriler kişisel veri olarak kabul edilmektedir¹.

Her gün kamu veya özel sektör tüzel kişileri bireylere ait önceden görülmemiş büyüklükteki verileri toplamakta, tutmakta, değiştirmekte, devralmakta, sınıflamakta ve aktarmaktadır. Gerçek kişiler internet kullanırken arkalarında çok büyük miktarda bilgi bırakmaktadırlar². Uygulamada ve öğretilerde de genel kabul gören anlayış, bireylerle herhangi bir şekilde ilişkilendirilebilen her türlü veriyi kapsayacak geniş bir kişisel veri tanımı yapılması gerektiği yönündedir; çünkü kişisel verilerin korunmasına ilişkin yapılmış düzenlemeler aslında temel hak ve özgürlüklerin korunması ile yakın ilişkilidir. Bu sebeple uygulamada karşılaşılabilecek farklı durumlar için hareket alanı bırakan esnek bir tanım yerine dar kapsamlı bir tanımın benimsenmesi, etkin bir korumanın sağlanabilmesi amacıyla hizmet etmeyecektir. Bu noktada veri koruma otoriteleri de, kişisel veri tanımına ilişkin somut olay bazında yapacakları değerlendirmelerle uygulayıcılara kılavuzluk ederek hukuki öngörülebilirliğin sağlanması noktasında gerekli güvenceyi sağlama işlevinde olacaktır.

6698 sayılı Kanunda yer alan kişisel veri tanımına göre, kişisel verinin bazı unsurları içermesi gerekmektedir. Bu unsurlardan ilki, kişisel verinin gerçek kişiye ilişkin olmasıdır. Benzer şekilde, Türk Ceza Kanununda *Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar* ve Anayasada *Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması* bölümlerinde yer alan kişisel verilerin korunması ile ilgili hükümler birlikte değerlendirildiğinde, korunan değer kişinin özel hayatının gizliliği olduğunu belirtmek mümkündür. Yine, 6698 sayılı Kanunun kapsamını düzenleyen 2'nci maddesi uyarınca, 6698 sayılı Kanunun gerçek kişiler hakkında uygulanacağı düzenlenmiştir.

Öte yandan diğer unsur ise, kişisel verinin belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin olmasıdır. Kişisel verinin belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin olması, başka verilerle bir araya gelmek suretiyle

¹ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>, 28.03.2021.

² OĞUZ, Sefer, "Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri ", Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, C. 13, S. 2, Y. 2018, s. 121.

oluşan bilginin kişiyi tanımlayabiliyor olması kastedilmektedir. 6698 sayılı Kanun gerekçesinde de bu durum “*Bir kişinin belirli veya belirlenebilir olması, mevcut verilerin herhangi bir şekilde bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmesi suretiyle, o kişinin tanımlanabilir hale getirilmesini ifade eder*” şeklinde açıklanmıştır.

Bununla birlikte, tanımda yer alan bir diğer unsur ise “bilgi”dir. Kişisel veri tanımında gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi şeklinde geniş bir kapsamdan söz edilmektedir. Kanun gerekçesinde bireyin adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi onun kesin teşhisini sağlayan bilgiler değil, aynı zamanda kişinin fiziki, ailevi, ekonomik, sosyal ve sair özelliklerine ilişkin bilgilerin de kişisel veri olduğu kabul edilmektedir. Kişiyi belirlenebilir kılacak her türlü veri bu kapsam içerisine alınmıştır. Kişinin bir dönem yürüttüğü bir görev, varsa bir eserine yapılan göndermeler veya sahip olduğu bir ödül de kişiye ulaşmada kullanılacak ve çok fazla çaba sarf etmeyi gerektirmeyecek veriler arasındadır³.

2. Kişisel Verilerin İşlenmesi

6698 sayılı Kanunun “*Tanımlar*” başlıklı 3’üncü maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde kişisel verilerin işlenmesi, “*Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem*” tanımlanmıştır. Bu çerçevede, kişisel verilerin elde edilmesinden yok edilmesine ya da anonim hale getirilmesine kadar veri işleme faaliyeti kapsamında gerçekleştirilen her türlü işlem, kişisel verilerin işlenmesi olarak kabul edilmektedir. 6698 sayılı Kanundaki kişisel verilerin işlenmesi tanımında yer verilen tek sınırlama söz konusu işlemlerin gerçekleştirildiği vasıtalara ilişkindir. Bu noktada ise otomatik, kısmen otomatik veya bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla kişisel veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem, kişisel verilerin işlenmesi olarak nitelendirilmektedir. Kişisel

³ HİZARCI, Emine, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun AB Veri Koruma Hukuku Işığında Değerlendirilmesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 27.

verilerin elde edilmesinden kullanımına kadar geçen süreç genellikle dört önemli aşama üzerinden şekillenmektedir. İlki verilerin toplanması, ikincisi verilerin birleştirilmesi ve depolanması, üçüncüsü verilerin analiz edilmesi ve aktarılması, dördüncüsü ise derlenen, saklanan ve analiz edilen bilginin toplanmasıdır⁴.

Öte yandan, 6698 sayılı Kanunda kişisel verilerin işlenmesine “anonim hale getirme” kavramı tanımlanmıştır. 6698 sayılı Kanunun 3’üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre anonim hale getirme, “*Kişisel verilerin, başka verilerle eşleştirilerek dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hâle getirilmesi*”dir. Bununla birlikte, diğer kavramlar ise Kişisel Verileri Koruma Kurumunun (**Kurum**) çıkarmış olduğu “*Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi*” ve *Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi Veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik*’te açıklanmaktadır. Bu çerçevede;

- Elde edilme veya kaydetme: Kişisel verilerin ilk defa elde edildikleri an itibariyle işleme fiili başlamaktadır⁵.
- Depolama/muhafaza etme: Dijital ya da fiziksel ortamda, kişisel verilerin saklanması, barındırılması ya da depolanması işleme kapsamında kabul edilir⁶.
- Değiştirme / Yeniden Düzenleme: Kişisel verilerin, çeşitli yöntemler kullanılmak suretiyle değiştirilmesi ya da yeniden düzenlenmesi de işleme sayılır⁷.
- Aktarılma / Devralınma: Kişisel verilerin çeşitli yöntemlerle iletilmesi de işleme faaliyeti kapsamındadır⁸.

⁴ KUTLU, Önder/KAHRAMAN, Selçuk, “Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması Politikasının Analizi”, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 4, Y. 2017, s. 47.

⁵ KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU, *Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi*, KVKK Yayınları, Ankara, 2019, s. 54.

⁶ KVKK, s. 54.

⁷ KVKK, s. 54.

⁸ KVKK, s. 54.

Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi Veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik'te yer alan tanımlara ise aşağıda yer verilmektedir:

- Kişisel verilerin silinmesi: Kişisel verilerin silinmesi, kişisel verilerin ilgili kullanıcılar için hiçbir şekilde erişilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemidir.
- Kişisel verilerin yok edilmesi: Kişisel verilerin yok edilmesi, kişisel verilerin hiç kimse tarafından hiçbir şekilde erişilemez, geri getirilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemidir.
- Kişisel verilerin anonim hale getirilmesi: Kişisel verilerin anonim hale getirilmesi, kişisel verilerin başka verilerle eşleştirilse dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hale getirilmesidir.

Veri işleme faaliyetinin 6698 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilebilmesi iki kritere bağlanmıştır. Bu kriterlerden ilki, tamamen veya kısmen otomatik olan yollarla gerçekleştirilen veri işleme faaliyetidir. İkinci kriter ise, veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla gerçekleştirilen veri işleme faaliyetidir. Tamamen veya kısmen otomatik yollarla gerçekleştirilmiş olması kavramının ne anlam ifade ettiği net bir şekilde belirtilmemekle birlikte otomatik veri işleme minimum miktarda insan müdahalesi ile veriyi hızlı ve verimli bir şekilde işlemek olarak değerlendirilebilir. Otomatik olmayan veri işleme faaliyeti ise ancak bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla 6698 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilebilecektir. Veri kayıt sistemi, 6698 sayılı Kanunda "*kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemi*" şeklinde tanımlanmıştır. Tanımda veri kayıt sistemi kayıt sistemi şeklinde açıklanmakta ancak kayıt sisteminin ne olduğuna dair herhangi bir açıklama yer almamaktadır.

Otomatik olmayan yollarla işlenen kişisel veriler, bir veri kayıt sisteminin parçası değilse Kanun kapsamında değerlendirilmeyecektir. Fakat bu durum ilgili verilerin kişisel veri niteliğini etkilemeyeceği için, bu verilere ilişkin hukuka aykırı eylemler de 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında suç teşkil etmeye devam edecektir.

3. Özel Nitelikli Kişisel Veri

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelerde, bazı kişisel verilerin elde edilmesinin ilgili kişinin ayrımcılığa maruz kalabilmesine veya mağdur olabilmesine yol açabilecek nitelikte olduğu dikkate alınmak suretiyle, özel nitelikli kişisel verilere yönelik data katı kurallar öngörülmüştür. Belirtmek gerekir ki, özel nitelikli kişisel veriler, nitelikleri gereği daha sıkı korumaya muhtaç olup, bu çerçevede daha sıkı şartlar altında işlenebilen verilerdir. Özel nitelikli kişisel verilerin daha katı kurallara tabi olmasının sebebi, bu verilerin ifşasının o ilgili kişi nezdinde kötü sonuçlar doğurabilecek olmasıdır. Nitekim insanların ırkından dolayı öldürülmesi, kılık kıyafetinden dolayı toplumdan dışlanması veya şiddete maruz kalması gibi örnekler bu verilerin genel nitelikteki kişisel verilere göre daha çok korunmaya ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Özel nitelikli kişisel veriler, 6698 sayılı Kanunda tahdidi olarak, yani sınırlı sayıma yoluyla belirlenmişlerdir. 6698 sayılı Kanunun 6'ncı maddesine göre, kişilerin *ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri* özel nitelikli kişisel verilerdendir.

Öte yandan, özel nitelikli kişisel veri kapsamında sayılacak veri kategorilerinin neler olduğunun her bir toplum açısından farklılık gösterebileceğini kabul etmek mümkündür. Bu çerçevede, özel nitelikli kişisel verilerin belirlenmesi bakımından farklı ülkelerde farklı düzenlemelerin yapılabileceğinin kabulü de gerekir. Diğer bir deyişle, her toplumun sahip olduğu kültürel, toplumsal, tarihsel ve benzeri unsurları da göz önünde bulundurarak hangi verilerinin özel nitelikli kişisel veri olacağını belirleyebilir. Yalnızca bu yaklaşım, özel nitelikli kişisel verilerin “daha güçlü korunması ilkesi”ne uyumu sağlayacaktır⁹. Nitekim 6698 sayılı Kanun kapsamında özel nitelikli kişisel verileri genel nitelikte kişisel verilerden ayıran en temel esas, kişisel verilerin işleme şartlarıdır. Genellikle özel nitelikli kişisel veriler için veri işleme şartları genel nitelikte

⁹ KÜZECİ, Elif, *Kişisel Verilerin Korunması*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, s. 350-351.

kişisel verilerin işleme şartlarından farklı şekilde belirlenmiş olup, söz konusu veriler bakımından Kişisel Verileri Koruma Kurulu (**Kurul**) tarafından ayrıca belirlenen yeterli önlemlerin alınması şartı da getirilmiştir¹⁰.

4. İlgili Kişi

6698 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde ilgili kişi, kişisel verisi işlenen gerçek kişi olarak tanımlanmıştır. Bu noktada, tüzel kişilere ilişkin verilerin işlenmesinin 6698 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığını ifade etmek mümkün olacaktır. Ancak belirtmek gerekir ki, tüzel kişilere ilişkin verilerin bir gerçek kişiyi belirli ya da belirlenebilir kılması halinde bu veriler 6698 sayılı Kanun kapsamında sayılabilecektir. Ancak burada korunan menfaat tüzel kişilik değil; yine belirli ya da belirlenebilir kılınan gerçek kişinin kendisine, yani tüzel kişiye ait olacaktır.

Bununla birlikte, ilgili kişinin hakları 6698 sayılı Kanunun 11'inci maddesinde sayılmıştır. 6698 sayılı Kanunun 11'inci maddesine göre kişisel verileri işlenen kişi;

- Kendisiyle ilgili kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme,
- Kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgileri talep etme,
- Kişisel verilerin işleme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme,
- Yurt içinde veya yurt dışında verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme,
- Kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde bunların düzeltilmesini isteme; 7'nci maddede öngörülen koşullar çerçevesinde kişisel verilerin silinmesini, yok edilmesini veya verinin içeriğinin eksik ya da gerçeğe aykırı olması hallerinde bunların düzeltilmesini isteme,

¹⁰ Detaylı açıklamalar için bkz. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Veri Sorumlularınca Alınması Gereken Yeterli Önlemler ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 31/01/2018 Tarihli ve 2018/10 Sayılı Kararı

- İşlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme,

- Kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğraması hâlinde zararın giderilmesini talep etme,

haklarına sahiptir. İlgili kişilerin haklarından söz edebilmek için öncelikle ilgili kişilerin bu haklara sahip olduğunu bilmesi; ardından ihtiyaç duyduğu noktada bu hakların kullanılmasını talep etmesi gerekmektedir. Benzer şekilde, 6698 sayılı Kanunun 10'uncu maddesi uyarınca veri sorumlularının aydınlatma yükümlülüğü kapsamında ilgili kişinin hakları da sayılmaktadır. Veri sorumluları, ilgili kişileri sahip oldukları haklar bakımından bilgilendirmelidir. İlgili kişi haklarının 6698 sayılı Kanunda yer alan kişisel verilerin korunmasına yönelik en temel mekanizmalardan biri olduğunu belirtmek mümkündür.

5. Veri Sorumlusu

Veri sorumlusu, 6698 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde "*Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişi*" olarak tanımlanmaktadır. İlgili kişi tanımının aksine veri sorumuşu, hem gerçek hem tüzel kişi olabilmektedir. Veri sorumlusunun gerçek kişi olması durumunda veri sorumlusu, gerçek kişinin kendisidir. Veri sorumlusunun tüzel kişi olması durumunda ise tüzel kişiliğin bünyesinde bulunan veri işlemeden sorumlu olan kişi değil; bizzat tüzel kişiliğin kendisi veri sorumlusudur. Bu konuda kamu hukuku tüzel kişileri ve özel hukuk tüzel kişileri bakımından herhangi bir farklılık gözetilmemektedir. Veri sorumlusu, kanuni düzenlemelerde yer alan kişisel verilerin işlenmesine ilişkin bütün ilkelerin uygulayıcısı, yükümlülüklerin muhatabı ve meydana gelen zararların sorumlusudur¹¹.

Uygulamada, veri sorumlusunun tespitinde birtakım problemler meydana gelebilmektedir. Bu çerçevede, veri sorumlusunun tespit edi-

¹¹ MEMİŞ, Tekin, "Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Arasındaki İlişkiler ve Sorumluluk Düzeni", Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 6, Y. 2017, s. 10.

lebilmesi noktasında Kurum resmi internet sitesinde “Veri sorumlusu ve veri işleyeninin tespitinde göz önünde bulundurulması gereken hususlar ile aydınlatma yükümlülüğünün kim tarafından yerine getirileceği”ne ilişkin Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 30/01/2020 tarihli ve 2020/71 sayılı Karar Özeti” başlıklı Kurul Kararı (2020/71 sayılı Kurul Kararı) yayımlanmıştır. Anılan Karara göre (KVKK, 2021),

“ (...)Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen veri sorumlusu, veri işleme faaliyetinin temel araçlarını ve amaçlarını; veri işlemenin “neden” ve “nasıl” olacağını belirlemektedir. Diğer bir deyişle, teknik ve organizasyona ait araçların belirlenmesi, veriye kimin erişeceği, hangi verilerin işleneceği, bu verilerin ne kadar süre tutulacağı, ne şekilde saklanacağı gibi veri işlemeye ilişkin temel unsurlar veri sorumlusu tarafından belirlenmektedir. Bununla birlikte veri sorumlusu, kişisel verilerin korunmasına yönelik mevzuata uyumla ilgili tedbirlerin alınmasından, veri işleyeni denetimden ve ilgili kişilerin haklarını kullanabilmesini sağlamaktan sorumludur. Veri sorumlusunun özerk ve bağımsız olması da önem arz etmektedir. Veri sorumlusu kimse-den emir ve talimat almayan, bilakis bir başka kişiye veri işletmesi halinde bu hususta emir ve talimat veren, veri işleme süreçlerinin her anında serbestçe karar verme yetkisine sahip olan gerçek veya tüzel kişilerdir.

(...) Sayılan ulusal ve Avrupa Birliğinde mevcut tüm düzenlemelerin değerlendirilmesi ışığında, veri sorumlusunun tespiti için aşağıdaki hususlara kimin karar verdiği belirleyici olmakta, bu kapsamda söz konusu kriterlerin çoğunu gerçekleştirenler, veri sorumlusu olarak değerlendirilmektedir.

- Kişisel verilerin toplanması ve toplama yöntemi,
- Toplanacak kişisel veri türleri,
- Hangi bireylerin kişisel verilerinin toplanacağı,
- Kişisel verinin işlenmesine ve kimin işleyeceğine karar verme,
- İşleme faaliyetinin temel unsurlarına karar verme (hangi kişisel verilerin toplanacağı, toplanan verilerin hangi amaçlarla kullanılacağı ve ne şekilde işleneceği, verilerin ne kadar süreyle saklanacağı, veri saklama politikasının ne şekilde olacağı, verilere kimlerin erişme yetkisi olacağı, alıcıların kim olacağı gibi hususlar işlemenin temel unsurlarına örnek olarak gösterilebilir)

- Toplanan verilerin paylaşılıp paylaşılmayacağı, paylaşılacaksa kiminle paylaşılacağı,

- *Kişisel verilerin işlenmesinde üst düzeyde, herhangi bir emir ve talimat almadan karar verebilme,*
- *İlgili kişilerle doğrudan muhatap olma,*
- *Kendi adına veri işleme faaliyetini yürütecek bir veri işleyen atama,*
- *İşleme faaliyetinden menfaat sağlama. (...)"*

Diğer yandan, 6698 sayılı Kanunun çeşitli hükümlerinde veri sorumlusunun yerine getirmesi gereken bazı yükümlülükler düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, veri sorumlusu öncelikle kişisel veri işleme faaliyetini 6698 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinde hüküm altına alınmış olan genel ilkelere uygun bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Bununla birlikte, veri işleme faaliyetine başlamadan önce ya da en geç veri işleme faaliyeti esnasında veri sorumlusu tarafından ilgili kişiye aydınlatma yapılmalıdır. Ayrıca veri sorumlusu, 6698 sayılı Kanunun 12'nci maddesinde düzenlenen veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri de özenle yerine getirilmelidir. Ayrıca, istisna kapsamında olmayan veri sorumluları, Kurum tarafından tutulan Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemine (VERBİS) kayıt olmalıdır.

6. Veri İşleyen

Veri işleyen, veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişi olarak tanımlanmaktadır. 6698 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendine göre veri işleyen, veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişidir. Herhangi bir gerçek veya tüzel kişi aynı zamanda hem veri sorumlusu, hem de veri işleyen olabilmektedir. Örneğin, bir Şirket veya gerçek kişi başkası adına yetkilendirilerek gerçekleştirdiği veri işleme faaliyeti açısından veri işleyen, kendi adına işleme amaç ve vasıtalarını belirleyip veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olduğu veri işleme faaliyetleri açısından ise veri sorumlusu olacaktır.

Bunula birlikte, yukarıda değinilen 2020/71 sayılı Kurul Kararında veri işleyeninin tespit edilmesine yönelik kriterlere de yer verilmiştir. Anılan karara göre (KVKK,2021);

" (...) Veri işleyeninin faaliyetleri, veri işlemenin daha çok teknik kısımları ile ilgilidir. Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin kararların alınması yetkisi ise

veri sorumlusuna aittir. Veri işleyen, veri sorumlusu adına kişisel verileri işlemekte olup, veri sorumlusunun belirlemiş olduğu temel amaç ve araçlar ve veri sorumlusunun verdiği yetki doğrultusunda veri işleme faaliyetini gerçekleştirmektedir. Diğer bir deyişle veri işleyen, veri sorumlusunun çıkarlarını gözetken, kendisine verilen belirli görevleri aldığı talimatlar doğrultusunda yerine getirmekle yükümlü olan taraftır. Bu çerçevede, veri işleyenin verileri hukuka uygun olarak işlemesi veri sorumlusunun vermiş olduğu emir ve talimatlara uyduğu ölçüde gerçekleşecektir. (...)

Bununla birlikte, 6698 sayılı Kanunun 12'nci maddesinde "Veri sorumlusu, kişisel verilerin kendi adına başka bir gerçek veya tüzel kişi tarafından işlenmesi hâlinde, birinci fıkrada belirtilen tedbirlerin alınması hususunda bu kişilerle birlikte müştereken sorumludur." şeklinde bir düzenleme yer almaktadır. Bu düzenlemeye istinaden veri işleyenler veri sorumlusunun uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbiri almasından müştereken sorumlulardır.

7. Açık Rıza

6698 sayılı Kanun kapsamında açık rıza, kişisel veri işleme faaliyetlerine yönelik olarak düzenlenen veri işleme şartlarından biridir. Açık rıza, ilgili kişinin kendi verileri üzerinde hakimiyetini sağlaması bakımından önemlidir. İlgili kişilerin özgür iradelerinin bir sonucu olarak açık rıza vermesi, veri sorumlusuna kişisel verilerini işlemesi için ilgili kişinin yetki vermesi manasına da gelmektedir. Açık rıza gösterilmesi, veri işleme faaliyetinin bireyin mahremiyet hakkının ihlali olarak algılanmamasını da sağlamaktadır¹². Kanun uygun açık rızanın alınmış olması, ilgili kişilerin kişisel verilerini kullanabilmesi bakımından ilgili kişilere gerçek bir seçim ve sürekli kontrol sağlama imkânı sağlamaktadır.

6698 sayılı Kanunun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde açık rıza, "Belirli konuya ilişkin, bilgilendirmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza" şeklinde tanımlanmıştır. Açık

¹² SCHERMER, Bart W./CUSTERS, Bart/HOF, Simone van der, "The Crisis of Consent: How Stronger Legal Protection May Lead to Weaker Consent in Data Protection", Ethics and Information Technology, No. 16, Y. 2014, s. 214-242.

rızanın taşınması gereken unsurlara ilgili hükümde yer verilmekte olup, bu unsurlar sırasıyla belirli bir konuya ilişkin olması, bilgilendirmeye dayanması ve özgür iradeyle açıklanmasıdır. Açık rızanın alınmasında, 6698 sayılı Kanunda öngörülen tüm unsurların kümülatif olarak bulunması gerekmektedir. Ancak yukarıda belirtilen üç unsurun birlikte bulunması durumunda açık rızanın hukuka uygun bir şekilde alındığını söylemek mümkün olacaktır. Aksi takdirde, alınan açık rıza geçersiz olup meşruluğunu yitirecektir.

6698 sayılı Kanun kapsamında özel nitelikli kişisel veriler ve genel nitelikteki kişisel veriler açısından herhangi bir ayrıma gidilmemiş olup, her ikisi için de açık rıza kişisel veri işleme şartlarından biri olarak düzenlenmiştir. Ayrıca belirtilmelidir ki, her ne kadar açık rıza 6698 sayılı Kanunun hem 5'inci hem 6'ncı maddesinde veri işleme şartlarından biri olarak düzenlenmiş olsa da, bu durum açık rızanın hiyerarşik olarak diğer veri işleme şartlarından daha üstün sayılacağı anlamına gelmemektedir.

8. Aydınlatma Yükümlülüğü

Aydınlatma yükümlülüğü, 6698 sayılı Kanununun 10'uncu maddesinde düzenlenmektedir. İlgili hüküm uyarınca aydınlatma yükümlülüğü; veri sorumlusunun, kişisel verileri işlenen ilgili kişilere karşı veri işleme faaliyetine ilişkin olarak bilgi verme yükümlülüğüdür. Aydınlatma yükümlülüğü, veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği, işlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılabilceği, kişisel veri toplama yöntemi ve hukuki sebebi ile işlemeye ilişkin olarak ilgili kişinin, veri sorumlusu nezdinde sahip olduğu hakları konusunda bilgi verilmesi unsurlarını içermelidir. Aydınlatma yükümlülüğünde amaç, ilgili kişilerin kişisel veri işleme faaliyetine ilişkin doğru biçimde bilgilendirilmesidir. Dolayısıyla, veri sorumlusu tarafından aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilirken ilgili kişiye verilen bilgilerin gerçek durumu yansıtması, verilen bilgilerin eksik, yanıltıcı ya da yanlış olmaması, ayrıca sicile kayıt yükümlülüğü altında bulunan veri sorumluları bakımından aydınlatmaya konu bilgilerin Sicilde yer alan bilgilerle uyumlu olması gerekmektedir. Bununla birlikte, aydınlatma metninde yer alan kişisel verilerin işlenmesine dair hukuki sebep, kişisel verilerin işlenmesinin amacı, verilerin aktarılacak

olması durumunda ise aktarıma amacı ve aktarılacak alıcı grupları ile kişisel verilerin, tamamen veya kısmen otomatik yollarla ya da veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yöntemlerden hangisiyle elde edildiği hususlarının açık bir şekilde belirtilmesi önemlidir. Ayrıca aydınlatma yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirildiğine ilişkin ispat yükümlülüğü, veri sorumlusuna aittir.

Aydınlatma yükümlülüğü, veri sorumlusunun en önemli yükümlülükleri arasındadır. Bu yükümlülük, somut olaydaki kişisel veri işleme faaliyetinin; Kanunun 28'inci maddesinde düzenlenen istisnalar kapsamında yer alan işleme faaliyetleri dışında kalan tüm kişisel veri işleme faaliyetlerinde uyulması zorunlu bir yükümlülüktür. Aydınlatma yükümlülüğünün ihlal edilmesi halinde 6698 sayılı Kanunun 18'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca 5000 Türk Lirasından 100.000 Türk Lirasına kadar idari para cezası uygulanacaktır. Anılan düzenleme uyarınca, söz konusu idari para cezasının; hem gerçek hem tüzel kişiler açısından uygulama alanı bulacağı belirtilmiş olup, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bünyesinde bu yükümlülüğün ihlal edilmesi halinde ise, Kişisel Verileri Koruma Kurulunun (Kurul) yapacağı bildirim üzerine ilgili kamu kurum ve kuruluşunda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görev yapanlar hakkında disiplin hükümlerine göre işlem yapılacağı ve sonucunun Kurula bildirileceği düzenlenmiştir.

Öte yandan, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesine ilişkin daha detaylı düzenleme, 10.03.2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan "Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ"de (**Tebliğ**) düzenlenmiştir. Tebliğde aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesinin ilgili kişinin talebine bağlı olmadığı, işleme faaliyetinin açık rızaya dayandığı hallerde de aydınlatma yükümlülüğüne uyulması ve rıza alınması ile aydınlatma yükümlülüğünün ayrı ayrı yerine getirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, aydınlatma yükümlülüğünün amacına ulaşabilmesi bakımından kişisel verinin işleme amacının değişmesi durumunda, veri işleme faaliyetinden önce, her yeni amaç için ayrıca aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerektiğine Tebliğde yer verilmekte-

dir. Tebliğde, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilme şekline ilişkin herhangi bir kısıtlama olmamakla birlikte; bu yükümlülük yerine getirilirken yapılacak bildirim açık, anlaşılır, sade bir kullanılarak yapılması; işleme amacının belirli, açık ve meşru olması, genel nitelikte ve muğlak ifadelerle yer verilmemesi gerektiği düzenlenmiştir. Kişisel veri işleme faaliyeti hangi sebepten kaynaklanırsa kaynaklansın aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmek zorundadır. İşleme faaliyeti kanundan doğan sebeplerle yapılıyor olsa dahi aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemek ilgili kişisel verileri üzerindeki hakimiyetini kısıtlayıcı bir yaklaşım olacaktır. Bu yaklaşım veri hâkimiyetini ön planda tutan Kanunun lafzıyla uyumlu bir yorum olmayacaktır¹³.

Ayrıca aydınlatma yükümlülüğü, kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi halinde de devam etmektedir. Tebliğe göre, kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi halinde elde etmeden itibaren makul bir süre içerisinde ilgili kişiye karşı aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerekmektedir. Kişisel verilerin ilgili kişi ile iletişim amacıyla kullanılacak olması durumunda ilk iletişim kurulması esnasında; kişisel verilerin aktarılacak olması halinde ise en geç kişisel verilerin ilk kez aktarımının yapılacağı esnada ilgili kişinin aydınlatılması gerekmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında, 6698 sayılı Kanunda yer alan temel kavramlar üzerinde durulmuştur. Öncelikli olarak bu kavramların tanımlarına değinilerek kavramların birbirleri ile olan farkları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Kavramların, içerik olarak, Avrupa Birliği kişisel verilerin korunması hukukunda yer alan kavramlarla benzerlik arz ettiği söylenebilir ancak kavramların, Avrupa Birliği kişisel verilerin korunması hukukunda yer alan kavramların birebir çevirisi olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu anlamda, kavramları 6698 sayılı Kanunda, konuya ilişkin yönetmeliklerde Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından hazırlanmış olan rehberlerde olduğu biçimde, yani Türk kişisel verilerin korunması hukukundaki terminolojiye uygun olarak kullanılması, doktrin,

¹³ HİZARCI, s. 152.

mevzuat ve içtihat arasında bir dil birliği sağlanması açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- HİZARCI, E. (2020), 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun AB Veri Koruma Hukuku Işığında Değerlendirilmesi, Ankara: Yetkin Yayınları
- KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU (2019), Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi, Ankara: KVKK Yayınları
- KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU (2021), Veri sorumlusu ve veri işleyeninin tespitinde göz önünde bulundurulması gereken hususlar ile aydınlatma yükümlülüğünün kim tarafından yerine getirileceği"ne ilişkin Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 30/01/2020 tarihli ve 2020/71 sayılı Karar Özeti 30 Mart 2021 tarihinde kvkk.gov.tr/Icerik/6874/2020-71 adresinden ulaşıldı.
- KUTLU Ö. KAHRAMAN S. (2017), Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması Politikasının Analizi 30 Mart 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1023029> erişim adresinden ulaşıldı.
- KÜZECİ, E. (2019), Kişisel Verilerin Korunması, Ankara: Turhan Kitabevi
- MEMİŞ T. (2017), Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Arasındaki İlişkiler ve Sorumluluk Düzeni 29 Mart 2021 tarihinde , <https://jurix.com.tr/article/12604> erişim adresinden ulaşıldı.
- OĞUZ, S. (2018), Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri 30 Mart 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/beyder/issue/41709/425303> erişim adresinden ulaşıldı.
- SCHERMER, B.W. CUSTERS, B. VAN DER HOF, S. (2014), The crisis of consent: how stronger legal protection may lead to weaker consent in data protection 171–182. DOI: 10.1007/s10676-014-9343-8, s.
- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ (2016), Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu, 28 Mart 2021 tarihinde

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> adresinden alındı.